

počátky italské prózy

epistolografie a rétorika (dopisy, úřední listiny, texty praktického zaměření)

ars dictandi – teorie a praxe psaní listů (lat. dictare – psát, skládat) podle zásad klasické rétoriky (Cicero); ve středověku existovaly latinské příručky o písemné komunikaci, které obsahovaly vzorové dopisy (tzv. formuláře)

Alberich z Montecassina (2. pol. 11. stol., zakladatel tohoto umění) – *Breviarium de dictamine, Flores rhetorici*.

Alberto di Morra (12. stol., papež Řehoř VIII.) – *Forma dictandi*.

Boncompagno da Signa (1. pol. 13. stol., profesor v Bologni a v Padově) – *Rhetorica novissima*.

Guido Fava / Faba (začátek 13. stol., Bologna – notář, písař bolognského biskupa, učitel rétoriky): *Gemma purpurea* (Rudý drahokam) – epistolografický traktát, úvodní výklad v latině + modelové listy v bolognské italštině (list milostný, doporučující, přátelský aj.).

K rozvoji staroitalské rétoriky svými traktáty přispěli např. také Brunetto Latini, Guittone d'Arezzo, Bono Giamboni, Guidotto da Bologna aj.

encyklopedická pojednání

Brunetto Latini (1120-1295)

Li livres dou Tresor (Knihy pokladu) – francouzsky; autor toto dílo napsal ve Francii během svého vyhnanství po porážce florentských guelfů u Montaperti (do vlasti se vrátil po vítězství

guelfů v bitvě u Beneventa, 1266): I – historie a přírodní vědy; II – etika; III – rétorika a politika. Dílo bylo přeloženo do katalánštiny, kastilštiny, toskánštiny, latiny.

Ristoro d'Arezzo (13. Stol.)

La composizione del mondo (Části světa) – všeobecná encyklopedie; kompilace z Aristotela, Ptolemaia, Averroa, Avicenny.

cestopisy

Marco Polo (1254-1324)

Le divisament dou monde (*Le Livre de merveilles, Livre de Marco Polo citoyen de Venis, dit Million, où l'on conte les merveilles du monde, Il Milione*), francouzsky, na sepsání se spolupodílel Rustichello da Pisa. Popis východních zemí a dvora chána Kublaje.

Odorico da Pordenone – Odericus Bohemus de Portu Naonis (1265-1331), františkán, “apoštol Číňanů” – uskutečnil misijní cesty po Asii (Blízký východ, Indie, Mongolská říše – doputoval až do Pekingu, kde sídlil chán Jesün Temür; Tibet, Persie, Arménie. Po návratu nadiktoval své vzpomínky, zapsal je řeholník Guglielmo di Solagna: *Viaggio del Beato Odorico da Pordenone* (*Cesta do říše Velkého chána: Popis východních krajů světa*).

kroniky

Dino Compagni: *Cronica delle cose occorrenti nei tempi suoi*

Giovanni Villani: *Nova cronica*

česky souborně jako *Florentské kroniky doby Dantovy* (1970)

romány

staroitalské překlady či převyprávění latinských nebo francouzských předloh

Istorietta troiana (Benoît de Sainte-Maure: *Le roman de Troie*)

Fatti di Cesare (*Li faits des Romains*)

Tristano, Tavola rotonda, Lancilotto del Lago (inspirováno bretonským cyklem)

Rustichello da Pisa: *Livre de roy Meliadus* (francouzsky) – kompilace podle bretonského cyklu

novely

Inspirační zdroje:

- antické (novely, romány, bajky);
- orientální (arabské, indické) – *Příběhy tisíce a jedné noci*, *Knihy sedmi mudrců*; Moše Sefardi neboli Pedro Alfonso/Petrus Alphonsi: *Disciplina clericalis* (Výchova žáků), 33 dialogů o lidských ctnostech a neřestech, o přátelství, o víře v Boha, napsáno

latinsky, inspirováno arabskými (také indickými a perskými) prameny, přeloženo do mnoha jazyků;

- francouzské fabliaux, dvorský román;
- *Legenda Aurea* (Zlatá legenda) – latinská sbírka životopisů svatých, ve 13. století ji sestavil dominikán a janovský arcibiskup Jacopo da Varazze (Jacobus da Voragine)
- ústní tradice (příběhy z minulosti i současné události);
- knihy pamětí, cestopisy, kroniky;
- exempla.

Přechod od velmi stručných exemplů ke krátkým povídkám:

Conti morali – *Dodici conti morali d'anonimo senese* (Mravoučné příběhy) – např. “*La monaca e la cima del cavolo*”

Fiori e vita di filosofi e d'altri savi e d'imperadori (O moudrých činech a životech filozofů, mudrců a císařů)

I conti di antichi cavalieri (Příběhy o dávných rytířích)

Novellino – 13. století

sbírka toskánských novel; inspirační zdroje: antické i středověké;

témata: žerty a šprýmy, důvtipní lidé a jejich moudrost, kritika mravních postojů kleriků, milostné příběhy, vzory ctností – velké postavy (historické, mytologické, biblické Alexandr, Traján, Sokrates, David, Šalamoun, Herkules, král Artuš...)
